

О және ӨЖ бойынша
директордың орынбасары

«Бекітемін»

Савушкина Е.В.

Тірек конспектілері

Пән аты: «Ағылшын тілі» пәнінің төмендегі мамандықтары бойынша:

- 0701000 «Геологиялық суретке түсіру, пайдалы қазба кенорындарын іздеу мен барлау»
- 0702000 «Пайдалы қазба кен орындарын барлаудың техникасы мен технологиясы»
- 0703000 «Гидрогеология және инженерлік геология»
- 0704000 «Пайдалы қазба кен орындарын барлау және іздеудің геофизикалық әдістері»
- 1514000 «Экология және табиғи ресурстарды тиімді қолдану»
- 1305000 «Жер қойнауын пайдаланусалаларындағы ақпараттық жүйелер»
- 0801000 «Мұнай мен газ ұңғымаларын бұрғылау және бұрғылау жұмыстарының технологиясы»

Дайындаған ағылшын тілі
оқытушысы Ибатулина Д.Ж.

Қазақ тіліне аударған ағылшын тілі
оқытушысы Рысбергенова А.А.

Пән бірлестік отырысында талқыланды және бекітілді.

Хаттама № 6 «7» наурыз 2012 ж.

Омарбекова А.Т.

Базалық (тірек) конспектілер, 2010ж. бекітілген, жұмыс оқыту жоспарымен сәйкес құралған және 2010 ж. бекітілген жұмыс бағдарламасы негізінде құралған.

Оқу бөлімімен қолданысқа ұсынылды.

О және ӨЖ бойынша директордың орынбасары Савушкина Е.В.

Пәнге арналған жалпы сағат саны: _____ 78 _____

Соның ішінде

I семестр 36

II семестр 42

III семестр _____

IV семестр _____

V семестр _____

VI семестр _____

VII семестр _____

VIII семестр _____

Міндетті бақылау жұмыстарының саны **2** I,II семестрлерде.

Қорытынды бақылау – **сынақ**

Мазмұны

I сем	Сабақ	Бет
1.	Сабақ 1. Ағылшын әліпбиі. Дыбыстар. Буындардың түрлері.	7
2.	Сабақ 2. Дауысты және дауыссыз буын тіркестерінің оқылу ережелері.	7
3.	Сабақ 3. Атау септігінен басқа барлық септіктеріндегі жіктік есімдіктер. Present Simple шағындағы to be етістігі. «Кездесу-қоштасу» диалогы.	8
4.	Сабақ 4. Тәуелді және сілтеу есімдіктері. «Танысу» диалогы.	9
5.	Сабақ 5. Зат есімнің көпше түрі «About myself»	9
6.	Сабақ 6. Зат есімнің тәуелді септігі. «My family»	10
7.	Сабақ 7. Артикль. Артикльдер түрлері. «My daily life»	10
8.	Сабақ 8. Артикелдерді қолдану. «My college»	10
9.	Сабақ 9. «There is/are» айналымдары. «My flat/house»	12
10.	Сабақ 10. Сын есімнің шырайлары. «Great Britain: geographical position»	12
11.	Сабақ 11. Сын есім шырайларының ережеге бағынбайтын түрлері. «Great Britain: industry and agriculture»	14
12.	Сабақ 12. Есептік және реттік сан есімдер. «Great Britain: political system»	15
13.	Сабақ 13. Даталар. Уақыт. Бөлшектер. «London»	16
14.	Сабақ 14. Орын көмекші сөздері (предлогтар). «Canada: geographical position»	17
15.	Сабақ 15. Уақыт көмекші сөздері (предлогтар). «Canada: political system»	18
16.	Сабақ 16. Бағыт көмекші сөздері(предлогтар). «Ottawa- the capital of Canada»	19
17.	Сабақ 17. Міндетті бақылау жұмысы.	
18.	Қайталау сабақ.	
19.	Аудиториядан тыс оқыту тәсілдері.	
II сем		
1.	Сабақ 18. The Present Simple Tense. The USA: geographical position.	20
2.	Сабақ 19. The Past Simple Tense. The USA: industry and agriculture.	21
3.	Сабақ 20. The Future Simple Tense. The USA: political system.	22
4.	Сабақ 21. The Present Continuous Tense. Washington.	23
5.	Сабақ 22. The Past Continuous Tense. Australia: geographical position.	24
6.	Сабақ 23. The Future Continuous Tense. Australia: political system.	25
7.	Сабақ 24. The Present Perfect Tense. Interesting facts about Australia.	26

8.	Сабақ 25. The Past Perfect Tense. New Zealand: geographical position.	27
9.	Сабақ 26. The Future Perfect Tense. New Zealand: political system.	28
10.	Сабақ 27. The First Conditional Sentences. Interesting facts about New Zealand.	29
11.	Сабақ 28. The Second Conditional Sentences. Kazakhstan: geographical position.	30
12.	Сабақ 29. The Third Conditional Sentences. Kazakhstan: political system.	31
13.	Сабақ 30. The Present Passive Voice. The State Symbols of Kazakhstan.	31
14.	Сабақ 31. Modal Verbs. Astana – the capital of Kazakhstan.	33
15.	Сабақ 32. Infinitive. My native town.	33
16.	Сабақ 33. Gerund. Holidays in Kazakhstan.	34
17.	Сабақ 34. Participle I. Participle II. British and American Holidays.	35
18.	Сабақ 35. Міндетті бақылау жұмысы.	
19.	Сабақ 36. Қайталау сабақ.	
20.	Сабақ 37. Аудиториядан тыс оқыту тәсілдері.	

«Ағылшын тілі» пәнінің тақырыптық жоспары

Пәнге арналған жалпы сағат саны: _____ 78

№ р/н	Тақырып атауы	Іштей білім беру формасындағы оқу уақытының саны	
		Барлығы	Барлығы
1	2	3	
I сем			
1.	Ағылшын әліпбиі. Дыбыстар. Буындардың түрлері.	2	2
2.	Дауысты және дауыссыз буын тіркестерінің оқылу ережелері.	2	2
3.	Атау септігінен басқа барлық септіктеріндегі жіктік есімдіктер. Present Simple шағындағы to be етістігі. «Кездесу-қоштасу» диалогы.	2	2
4.	Тәуелді және сілтеу есімдіктері. «Танысу» диалогы.	2	2
5.	Зат есімнің көпше түрі «About myself»	2	2
6.	Зат есімнің тәуелді септігі. «My family»	2	2
7.	Артикль. Артикльдер түрлері. «My daily life»	2	2
8.	Артикелдерді қолдану. «My college»	2	2
9.	«There is/are» айналымдары. «My flat/house»	2	2
10.	Сын есімнің шырайлары. «Great Britain: geographical position»	2	2
11.	Сын есім шырайларының ережеге бағынбайтын түрлері. «Great Britain: industry and agriculture»	2	2
12.	Есептік және реттік сан есімдер. «Great Britain: political system»	2	2
13.	Даталар. Уақыт. Бөлшектер. «London»	2	2
14.	Орын көмекші сөздері (предлогтар). «Canada: geographical position»	2	2
15.	Уақыт көмекші сөздері (предлогтар). «Canada: political system»	2	2
16.	Бағыт көмекші сөздері(предлогтар). «Ottawa- the capital of Canada»	2	2
17.	Міндетті бақылау жұмысы.	2	2
18.	Қайталау сабақ.	2	2
19.	Аудиториядан тыс оқыту тәсілдері.	2	2
	Барлығы:	38	38
II сем			
20.	The Present Simple Tense. The USA: geographical position.	2	2
21.	The Past Simple Tense. The USA: industry and agriculture.	2	2
22.	The Future Simple Tense. The USA: political system.	2	2
23.	The Present Continuous Tense. Washington.	2	2
24.	The Past Continuous Tense. Australia: geographical position.	2	2

25.	The Future Continuous Tense. Australia: political system.	2	2
26.	The Present Perfect Tense. Interesting facts about Australia.	2	2
27.	The Past Perfect Tense. New Zealand: geographical position.	2	2
28.	The Future Perfect Tense. New Zealand: political system.	2	2
29.	The First Conditional Sentences. Interesting facts about New Zealand.	2	2
30.	The Second Conditional Sentences. Kazakhstan: geographical position.	2	2
31.	The Third Conditional Sentences. Kazakhstan: political system.	2	2
32.	The Present Passive Voice. The State Symbols of Kazakhstan.	2	2
33.	Modal Verbs. Astana – the capital of Kazakhstan.	2	2
34.	Infinitive. My native town.	2	2
35.	Gerund. Holidays in Kazakhstan.	2	2
36.	Participle I. Participle II. British and American Holidays.	2	2
37.	Міндетті бақылау жұмысы.	2	2
38.	Қайталау сабақ.	2	2
39.	Аудиториядан тыс оқыту тәсілдері.	2	2
	Барлығы:	40	40
	Пән бойынша барлық сағат саны:	78	78

Тарау 1 (8 сағат)

Сабақ 1. Ағылшын тілінің әліпбиі. Дыбыстар. Буындар түрлері.

Ағылшын тілі әліпбиінде 26 әріп бар: олардың 20 дауыссыз және 6 дауысты.

Aa	Kk	Tt
Bb	Ll	Uu
Cc	Mm	Vv
Dd	Nn	Ww
Ee	Oo	Xx
Ff	Pp	Yy
Gg	Qq	Zz
Hh	Rr	
Ii	Ss	
Jj		

Ағылшын тілінде буындардың оқылуы бойынша 4 типі бар.

1. Ашық буын: дауысты әріппен аяқталады. Ашық буындағы дауыстылар алфавитте қалай оқылса, буында да солай оқылады. Examples: take, me, my, fine

2. Тұйық буын дауыссызбен аяқталады. Бұл буында дауыстылар қысқартылып оқылады. Examples: cat, dog, bus, red

3. Үшінші тип – бұл буында дауыстыдан кейін r әріпі тұрады (буынның соңында) немесе r + дауыссыз. Бұл буында дауыстылар ұзақ оқылады.

Examples: car, sport, her, bird

4. Төртінші тип – бұл буында дауыстыдан кейін r әріпі + дауыссыз тұрады.

Бақылау сұрақтары

1. Ағылшын әліпбиі.
2. Буындардың оқылу түрлері. Мысал келтіріңдер.

Сабақ 2 . Дауысты және дауыссыз әріптікестерінің оқылу ережелері.

Дауысты әріптікестер

ai – [ei] — rain [rein]

ay – [ei] — play [plei]

ei – [ei] — vein [vein]

ey – [ei] — grey [grei]

ea – [i:] — tea [ti:]

ee – [i:] — tree [tri:]

oo – [u] — book [buk]

oo – [u:] — pool [pu:l], school.

ew – [ju:] — new [nju:], few.

Дауыссыз әріптікестер

C [s] before e, i, y — city [siti]

C [k] before other vowels — cake [keik]

C [dx] before e, i, y — gym [dxim], geology, geography.

G [g] before other — go [gou], game.

ch – [tʃ] — cheese [tʃi:z], children.

sh – [ʃ] — shop [ʃop], she, fish.

ck – [k] — clock [klok], Nick, stick

kn – [n] – knife [naif], know.
ph - [f] – phone [foun], geography
wh – [h] before o — how [hau], who.
wh – [w] – what [wnt], where, when, why.
th – [θ] —thank [θælk], thick, thank.
th – [ð] — the [ðə, ði:], this
wr –[r] — wrong
ng – [ŋ] — song, sing, bring, ring.
tch – [tʃ] — watch, pitch
cial – [fl] — special, social
cient – [fnt] — efficient, sufficient

Бақылау сұрақтары

1. Дауысты буын тіркестерінің оқылу ережелері. Мысал келтіріңдер
2. Дауыссыз буын тіркестерінің оқылу ережелері. Мысал келтіріңдер.

Сабақ 3. Атау септігінен басқа барлық септіктеріндегі жіктік есімдіктер. Present Simple шағындағы to be етістігі.

Ағылшын тілінде жіктік есімдіктер септеледі. Сөйлемде егер олар бастауыш қызметін атқарса , онда атау септігінде тұрады. Егер толықтауыш қызметін атқарса, онда атау септігінен басқа барлық септіктерінде тұрады.

Атау септігі	Атау септігінен басқа барлық септіктеріндегі жіктік есімдіктер.
I (я) мен	Me (мне, меня) маған, мені
You (ты) сен	You (тебе, тебя) саған, сені
He (он) ол She (она) ол It (он, она, оно) ол	Him (ему, его) оған, оны Her (ей, её) оған, оны It (ей, её) оған, оны
We (мы)біз	Us (нам, нас) бізге, бізді
You (вы) Сіздер	You (вам, вас) сіздерге, сіздерді
They (они) олар	Them (им, их) оларға, оларды

Present Simple шағындағы “to be” етістігі

+	?	-
I am	Am I?	I am not
He is	Is he?	He is not
She is	Is she?	She is not
It is	Is it?	It is not
We are	Are we?	We are not
You are	Are you?	You are not
They are	Are they?	They are not

«Кездесу- қоштасу» диалогы

- Hello, Mike! Nice to see you!
- Hello, Sam! How are you?
- I'm fine, thanks. And how are you?
- Thank you. Not too bad.
- Let's go somewhere together!

- Ok! Call me in the evening
- So long. I wish you success!
- The same to you. Remember me to your sister. Good-bye!
- Bye-bye!!!

Бақылау сұрақтары

1. Атау және объекті септіктеріндегі жіктік есімдіктер. Мысал келтіріңдер
2. Present Simple шағындағы to be етістігі. Мысал келтіріңдер.

Сабақ 4. Тәуелдік және сілтеу есімдіктері. “Танысу” диалогы.

Ағылшын тілінде тәуелдік есімдіктер заттың тәуелділігін білдіреді. Тәуелдік есімдіктердің екі түрі бар: олар қатыстық (относительная) және абсолютті.

Қатыстық (Относительная) формасы	Абсолюттік формасы
My менің	Mine маған
Your сенің	Yours саған
His оның	His оған
Her оның	Hers оған
Its оның	Its оған
Our біздің	Ours бізге
Your Сіздердің	Yours Сіздерге
Their олардың	Theirs оларға

My family is large. Менің жанұям үлкен.

This is **her** car. Бұл оның көлігі.

“Танысу” диалогы.

Diana: Hello, Arman!

Arman: Hi, Diana! Nice to see you! How are you?

Diana: I'm fine thanks. And you?

Arman: Not too bad. Diana, this is Ruslan.

Diana: Hello, Ruslan! Nice to meet you!

Ruslan: Hello, Diana. Nice to meet you too.

Diana: Where are you from?

Ruslan: I'm from Astana. And where are you from?

Diana: I'm from Semey...

Бақылау сұрақтары

1. Тәуелдік есімдіктері. Мысал келтіріңдер
2. Сілтеу есімдіктері.. Мысал келтіріңдер.

Тарау 2 (10 сағат)

Сабақ 5. Зат есімнің көпше түрі

Ағылшын тілінде зат есімдер жекеше түрден "-s (-es)" жалғаулары арқылы құрылады, мысалы:

1. a book - books кітап - кітаптар
2. a table - tables стөл - стөлдер
3. a bridge - bridges көпір - көпірлер
4. a boy - boys ұл – ұлдар

1. Егер зат есім –s, -ss, -ch, -sh, -x, -o аяқталса, онда –es жалғауы жалғанады.

a box – boxes

a class – classes

a glass – glasses

2. Егер зат есім дауысызға аяқталса + у, онда у - і әріпіне ауысады және – es жалғауы жалғанады

a party – parties

a city – cities

3. Егер у әріпінің алдында дауысты тұрса, онда зат есімнің көпше түрінде у і ға ауыспайды және s жалғауы жалғанады.

a boy – boys

a day – days

4. Егер зат есім – f/ -fe аяқталса, онда , – f/ -fe –v ауысады және –es жалғауы жалғанады

a wife – wives

a wolf – wolves

Ережеге бағынбайтын сөздер:

a man – men

a woman – women

a goose – geese

a tooth – teeth

a foot – feet

a child – children

an ox - oxen

About myself

My name is Ruslan. My surname is Iskakov. I was born on the fourth of February in 1990. I am 18. I live in Semey. My address is 20, Karmenov Street, flat 25.

I have a family. My family is not very large. My mother's name is Diana. My mother is a teacher. My father's name is Rafael. My father is a businessman. I have a sister. Her name is Dilyara. She is a student.

I am a student. I study at the Semey Geological Prospecting College. My favourite subject is English. I like reading. I like listening to music.

I have many friends. I like sports very much. I play football, basketball and tennis.

Бақылау сұрақтары

1. Зат есімнің көпше түрі. Мысал келтіріңдер

2. -s/es қандай жағдайларда қолданылад? Мысал келтіріңдер.

3. Көпше түрде зат есімнің ережеге бағынбайтын сөздері (ережеден тыс сөздер). Мысал келтіріңдер.

Сабақ 6. Possessive 's (Зат есімнің тәуелді септігі)

Ағылшын тілінде зат есімдердің екі септігі бар: ілік септігі мен атау септігінен басқа барлық септіктер немесе тәуелді септік. Жекеше түрде тәуелді септіктегі зат есімдер апостроф және "-s" жұрнағының қосылуы арқылы жасалады, мысалы:

My sister's car – менің әпкемнің машинасы

Kanat's pen – Қанаттың қаламы

Көпше түрде зат есім тек қана апострофтың қосылуы арқылы қолданылады.

My parents' house – Менің ата-анамның үйі

My family

My name is Alex. I have a family. My family is not large. My family consists of four people: a father, a mother, a sister and me.

My father's name is Oleg. He is 40. He is a doctor. He works at the hospital. My father likes football. We often go to football matches.

My mother's name is Irina. She is 38. My mother is an accountant. She works in the bank. My mother likes cooking and playing tennis.

I have a sister. Her name is Olga. She is 19. She is a student. She studies at the university. My sister likes swimming.

Our grandparents don't live with us. We visit them at weekends.

Our family is very friendly. I love my family very much.

Бақылау сұрақтары

1. Зат есімнің тәуелді септігі. Мысал келтіріңдер
2. «My family» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.

Сабақ 7. The article (Артикль)

Ағылшын тілінде артикльдердің екі түрі бар: белгілілік артикль (**the definite article**): **the** және белгісіздік артикль (**the indefinite article**): **a/an**.

a/an — **белгісіз**, біртектес заттар тобына жататын, әңгімелесушіге белгісіз затты анықтады. Ол **one** деген сан есімінен шыққан, сондықтан зат есімнің көпше түрінде қолданылмайды; Артикль **a** егер зат есім дауыссыз дыбыстан басталса, мысалы: a book - кітап, a big apple – үлкен алма; ал **an** егер зат есім дауысты дыбыстан басталса қойылады. Мысалы: an egg - жұмыртқа, an old man – кәрі кісі.

the — **белгілі**, нақты затты көрсетеді. Бұл артикль **that «анау»** деген сілтеу есімдігінен шыққан, сонымен қатар зат есіммен көпше түрде және жеке түрде қолдана алды.

Артикльдердің қолданылуы:

a/an саналатын зат есімде ғана, жекеше түрде қолданылады.

— **the** кез келген зат есімдермен қолданылады: *the cat, the cats, the water*;

көпше түрдегі зат есім мен саналмайтын зат есімдер **артикльсіз** қолданыла алады.

My daily life

I get up at 7 o'clock. I wash, clean my teeth and comb my hair. I have breakfast at twenty past seven. Usually I eat a sandwich and drink a coffee. Then I dress and go to college. Our lessons begin at quarter past eight. At quarter past eleven we have lunch. Our lessons finish at three o'clock.

I come home at five o'clock. I have dinner at seven. I usually eat soup and drink tea. Then I do my homework. When I have time I read a book, watch TV or talk to my parents. Sometimes I listen to music. I go to bed at 11 o'clock.

Бақылау сұрақтары

1. Артикль дегеніміз не? Артикльдердің түрлері. Мысал келтіріңдер
2. «My daily life» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.

Сабақ 8. Артикльдерді қолдану

Белгісіз артикльдің қолдануы

Белгісіз артикль төмендегі жағдайларда қолданылады:

1. Mike is a student. Миша студент

2. **There is** (there was, **there will be**) **айналымынан кейін:**

There's a good library in our school. Біздің мектепте жақсы кітапхана бар.

3. **Have етістігінен кейін:**

I have a sister. Менің апайым бар.

Белгілі артикль төмендегі жағдайларда қолданылады:

a) Зат есімдер алдында реттік сан есімдері болса:

the fourth of October

b) Зат есімдер асырмалы шырайда тұрса (мыс: Ең күшті, ең ...):

He is the best student in the group.

c) Өмірде тек жалғыз ғана болатын зат есімдердің алдында қойылады:

the sun, the moon, the earth, the ground, the world, the sky.

d) Мұхиттар, теңіздер, өзендер, каналдар, тау тізбектері, аралдар тобында, шөлдалар атауларында:

the Black Sea, the Atlantic Ocean, the Volga, the Thames, the English Channel, the Urals, the Sahara.

e) Жердің төрт бағыттарында: the North, the South, the East, the West.

f) Толығымен жанұяны білдіретін кезде:

the Petrovs

My college

The Semey Geological Prospecting College was established in 1931.

There are several specialities at the college: geology, ecology, hydrology, drilling, geophysics, programming.

The lessons begin at 8.15 and end at 3. The classrooms and laboratories at our college are large and light. Most of them have modern equipment.

The library at the college has a lot of specialized geological books and magazines, different scientific editions and technical literature. There is a large reading-hall where we can do our homework.

Our students are interested in basketball, football, volleyball, tourism, tennis, wrestling, etc.

There is a comfortable hostel where students from different parts of our country live. It is situated near the college.

Бақылау сұрақтары

1. Артикльдерді қолдану. Белгісіз, белгілі артикльдерді қолдануы. Мысал келтіріңдер.
2. «My college» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.

Сабақ 9. “There is/are” айналымдары

There is (**there are**) айналымы «бар», «осы жерде бар» деген мағыналарда қолданылады.

Орыс тіліне аударғанда there is (there are) тіркесін орын пысықтауышынан бастап аударған жөн:

There is a bus in the street.

Көшеде автобус бар.

There is a book on the table.

Стөлдiң үстiнде кiтап бар.

There are two pens on the desk.

Партаның үстiнде екi қаламсап бар.

Сұраулы сөйлемде **to be** етістігі **there** қыстырма сөзінің алдына қойылады:

Is there a **pencil** in your bag? Сенің сөмкеңде қарындаш бар ма?

Are there any cars in the street? Көшеде машиналар бар ма?

Сұраулы формасын құру үшін **there is (there are)** айналымынан кейін **not** болымсыздық белгісі қойылады:

There isn't a book on the table. Стөлдiң үстiнде кiтаптар жоқ.

There aren't any buses in the street. Көшеде автобустар жоқ.

My flat/house

I live in a flat. It is on the fourth floor. My flat is not very big. It is very comfortable. There are three rooms in it: a living-room, two bedrooms. We have also a kitchen, a bathroom, and a hall.

Our living-room is big. There are two big windows in it. There is a sofa, two armchairs, and TV-set. There is a brown carpet on the floor.

My room is bedroom. There is a bed in it. There is a desk near the table. There is a computer on the table. There are two shelves on the wall. In the corner there is a wardrobe.

Our kitchen is not very big. There is a table in the middle of the kitchen. There are four chairs around the table. There is a cupboard, a cooker, a fridge in the kitchen.

We like our flat very much. We are happy to live here.

Бақылау сұрақтары

1. There is/there are айналымдары. Мысал келтіріңдер.
2. «My flat/house» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
 - 1) How many rooms are there in your flat/house?
 - 2) What is there in your flat/house?

Тарау 3 (8 сағат)

Great Britain

Сабақ 10. Сын есімнің шырайлары.

Сын есімнің шырайлары (Degrees of Comparison of Adjectives)

Сын есімдердің ағылшын тілінде екі шырайы бар: салыстырмалы (*The Comparative Degree*) және күшейтпелі (*The Superlative Degree*). Жай шырайды *The Positive Degree* деп атайды.

1. Бір буыннан және бірнеше буындардан тұратын, *-y*, *-er*, *-ow*, *-le* аяқталатын сын есімдерге *-er* [ə] жұрнағы жалғануы арқылы салыстырмалы сын есімнің шырайларын құрады. Сын есімнің күшейтпелі шырайы *-est* [ɪst] жұрнағының жалғануы арқылы құрылады. Сын есімнің күшейтпелі шырайы үнемі белгілі артикльмен қолданылады. Мысалы:

Жай шырай (<i>The Positive Degree</i>)	Салыстырмалы шырай (<i>The Comparative Degree</i>)	Күшейтпелі шырай (<i>The Superlative Degree</i>)
cold	colder	the coldest
busy	busier	the busiest
clever	cleverer	the cleverest
narrow	narrower	the narrowest
simple	simpler	the simplest

2. Бірнеше буындардан тұратын сын есімнің салыстырмалы шырайында, сын есімнің алдына **more** және күшейтпелі шырайда **most** қойылады. Күшейтпелі шырайда **the** артиклі қойылады:

- interesting - more interesting - the most interesting —қызықты – қызығырақ -өте қызық

Заттарды салыстыру — Сын есімнен кейін екі затты салыстырғанда салыстырмалы шырайда **than** шылауы қолданылады.

- The Volga is longer than the Dnieper. — Еділ Днепрге қарағанда ұзынырақ.

Great Britain: geographical position

The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland occupies a territory of the British Isles. Its total area is 244, 100 square km. The UK is situated off the north-western coast of Europe between the Atlantic Ocean and the North Sea.

It consists of four main parts and every part has its national emblem: England – the red rose, Scotland – the thistle, Wales – the daffodil and the leek, Northern Ireland – the shamrock. Their capitals are London, Edinburgh, Cardiff and Belfast.

There are many rivers in the UK: The Severn is the longest river, the Spey, the Thames, etc.

The population of the UK is nearly 59 million people. The population lives mostly in towns and cities and their suburbs.

The official language is English. The UK is a constitutional monarchy. The head of the state is the Queen.

The capital of Great Britain is London.

Бақылау сұрақтары

1. Сын есімнің шырайлары. Мысал келтіріңдер.
2. Great Britain: geographical position
 - 1) What is the total area of Great Britain?
 - 2) What is the population of Great Britain?
 - 3) What rivers are there in Great Britain?

Сабақ 11. Ережеге бағынбайтын сын есімнің шырайлары.

Ағылшын тілінде ережеге бағынбайтын бірнеше сын есімдер бар, олар:

Жай шырай (The Positive Degree)	Салыстырмалы шырай (The Comparative Degree)	Күшейтпелі шырай (The Superlative Degree)
good (жақсы)	better	the best
bad (жаман)	worse	the worst
much, many (көп)	more	the most
little (кішкентай)	less	the least
far (алыс, қашық)	farther further	the farthest the furthest

Great Britain: industry and agriculture

Great Britain is a highly developed industrial country. London is an important industrial centre. Clothes, food, planes and cars are made in London.

Birmingham is the biggest industrial town. Machines, cars and lorries are made there. TV sets and radios are also produced in this town.

Manchester is the centre of cotton textile industry, one of the most important producers of computers and electronic equipment.

Coal is found in South Wales.

Ship-building is an important industry in the United Kingdom. The main ship-building centres are London, Glasgow, Belfast and others.

Бақылау сұрақтары

1. Ережеге бағынбайтын сын есімнің шырайлары. Мысал келтіріңдер.

2. Great Britain: industry and agriculture
 - 1) What industry is highly developed in Great Britain?
 - 2) What is grown in Great Britain?

Сабақ 12. Есептік және реттік сан есімдер.

Сан есімдер есептік және реттік болып бөлінеді. Есептік сан есімдер заттың санын білдіреді және **how many** (қанша?) деген сұраққа жауап береді:

I have two pens.

Реттік сан есімдер рет санын білдіреді және **which?** (қандай?) деген сұраққа жауап береді:

Today is the seventh of May.

Есептік және реттік сан есімдердің құрылуы.

<i>1 one</i>	<i>7 seven</i>
<i>2 two</i>	<i>8 eight</i>
<i>3 three</i>	<i>9 nine</i>
<i>4 four</i>	<i>10 ten</i>
<i>5 five</i>	<i>11 eleven</i>
<i>6 six</i>	<i>12 twelve</i>

1. 13тен 19ға дейін сан есімдер бастапқы формаларына **teen** жұрнағының қосылуы арқылы жасалады:

- 14 - fourteen
- 16 - sixteen
- 17 - seventeen

2. Ондық сан есімдерге бастапқы формаларына - **ty** жұрнағы қосылады.

- 20 - twenty*
- 40 - forty*
- 70 - seventy*

3. *hundred, thousand, million* сан есімдердің алдында белгісіз артикль **a/ an** немесе **one** сан есімі қойылады:

- a (one) hundred*
- a (one) thousand*
- a (one) million*

4. *hundred, thousand және million* сан есімдерінің алдарында *two, three, four*, және т.б. сан есімдері тұрған жағдайда оларға -s/ -es жұрнақтары жалғанбайды:

- two hundred*
- five hundred*
- six thousand*
- seven million*

5. Реттік сан есімдер, бірінші үш сан есімерді есептемегенде (**first, second, third**), есептік сан есімнен құрылады, оларға **-th** жұрнағы жалғанады, сонымен қатар реттік сан есімнің алдына белгілі артикль қойылады:

- The fourth
- The seventh

Great Britain: political system

Great Britain is a monarchy, but the Queen is not absolute but constitutional. Her powers are limited by Parliament.

Parliament is the group of people who make the laws of their country. The British Parliament consists of the House of Lords and the House of Commons. The members of the House of Commons are elected for five years. The House of Commons consists of 650 members. The House of Lords has more than 1000 members.

The largest political parties are the Conservatives, Labour and the Liberal democrats. Since 1973, Britain has been a member of the European Community.

Бақылау сұрақтары

1. Есептік және реттік сан есімдер. Мысал келтіріңдер.
2. Great Britain: political system
 - 1) What parties do you know in Great Britain?
 - 2) What is the capital of Great Britain?
 - 3) Who is the head of Great Britain?

Сабақ 13. Даталар. Уақыт. Бөлшектер.

1) Орыс тілімен салыстырғанда ағылшын тілінде жылдар есептік сан есімдермен белгіленеді, олар екі санмен бөлініп оқылады:

1994 – nineteen ninety four
1988 – nineteen eighty eight
2000 – two thousand
2007 – two thousand and seven

2) Апта күндері мен ай атаулары бас әріппен жазылады.

Monday	January
Tuesday	February
Wednesday	March
Thursday	April
Friday	May
Saturday	June
Sunday	July
	August
	September
	October
	November
	December

3) Уақытты көрсететін past (кетті) және to (қалды) деген предлогтар қолданылады .

2: 00 – two o'clock
2 : 10 – ten past two
2 : 30 – half past two
2:15 – quarter past two
4:45 – quarter to five
4: 50 – ten to five

Жай және ондық бөлшектер

Жай бөлшектерде алымы есептік, ал бөлімі реттік сан есім болып жазылады.

Егер алымы бірден үлкен болса, онда бөліміне көпше түрдің –s жалғауы жалғанады:

Жай бөлшектер

$\frac{1}{2}$ - a (one) half
 $\frac{2}{3}$ - two thirds
 $\frac{1}{4}$ - a (one) quarter or
a (one) fourth

Ондық бөлшектер

0.1 – zero point one
2.3 – two point three
2.35 – two point three five or
two point thirty five

Ондық бөлшектерде бүтін сан бөлшектен үтірмен бөлінеді, сонымен қатар ол point деп оқылады.

London

London is the capital of Great Britain. London is situated on the Thames.

The population of London is nine million people. London is divided into 3 main parts: the City, the West End and the East End.

The City is the oldest part of London. There are many offices, companies and banks. The City is the financial centre of the UK.

The West End is the centre of London. There are a lot of rich hotels, large supermarkets and cinemas. There are a lot of beautiful houses and gardens. Westminster Palace is the seat of the British Parliament.

The Towers of the Houses of Parliament stand high above the city. There is the largest clock in the world as Big Ben. The official London residence of the Queen is Buckingham Palace. It was built in the 18th century. Trafalgar Square is in the centre of the West End.

There are many museums, libraries and galleries in London. The British Museum is a very interesting place in London.

The East End of London is the industrial area. There are many factories, workshops and docks there.

Бақылау сұрақтары

1. Даталар. Уақыт. Бөлшектер. Мысал келтіріңдер.
2. London
 - 1) What do you know about London?
 - 2) What is the population?
 - 3) What is London famous for?

Тарау 4. Canada (12 сағат) Сабақ 14. Орын предлогтары

Мағыналары бойынша предлогтар келесі түрлерге бөлінеді: орын, уақыт және бағдар предлогтары.

Орын предлогтары:

in - в (внутри чего-либо) ішінде:

He lives **in** Moscow.

Он живет в Москве. Ол Мәскеуде тұрады.

on - на (на поверхности предмета) үстінде:

My book is **on** the table.

Моя книга на столе. Менің кітабым үстел үстінде.

behind - за (позади другого предмета) артында:

Our house is **behind** the forest.

Наш дом за лесом. Біздің үй орманның артында.

over – над үстінде:

A lamp is **over** the bookshelf.

Лампа над книжной полкой. Кітап сөресінің үстінде (яғни ілініп тұр).

under – под астында:

A box is **under** the table. Қорап стөлдiң астында.

Ящик под столом.

in front of – перед алдында (қарама қарсы):

There is a garden **in front of** our school.

Перед нашей школой есть сад. Біздің мектеп алдында бақша бар.

at 1) у, около, на (указывает на нахождение предмета вблизи другого предмета) маңында (бір заттын екінші заттың маңында орналасқанын көрсетеді);

2) в, на (указывает на участие в каком-либо действии или процессе) белгілі бір іс әрекет немесе үрдісте қатысатының көрсетеді:

There is a chair **at** the door.

У двери стоит стул. Есіктің қасында орындық бар.

He was **at** the meeting.

Он был на собрании. Ол жиналыста болды.

Canada: geographical position

Canada is the second largest country in the world.

Canada is situated in North America. Canada has an area of nearly ten million square kilometers. It is washed by the Pacific Ocean in the west and by the Atlantic Ocean in the east.

Canada has mountains, high plains and low plains. The Rocky Mountains run parallel to the Pacific coast.

Canada is a country of lakes. There are the Great Lakes, Lakes Superior, Huron, Erie and Ontario (the fifth Great Lake, Michigan, lies in the USA).

Canada also has large rivers: the Mackenzie, the Yukon, the St. Lawrence River. The Niagara Falls is one of the most splendid sights in the world.

Canada has several climatic regions. Winter in Canada lasts from four to five months with heavy snowfalls. There is much rain in the east and west, but less in the centre. The north of the country near the Arctic is tundra.

Бақылау сұрақтары

1. Орын көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.
2. Canada: geographical position
 - 1) What is the total area of Canada?
 - 2) What is the population of Canada?
 - 3) What rivers are there in Canada?

Сабақ 15. Уақыт предлогтары

at - в (сағат пен минуттардағыны көрсетеді):

Our lessons begin **at** nine.

Наши занятия начинаются в девять. Біздің сабағымыз сағат тоғызда басталады.

in 1) в (тәулік, ай немесе жылды белгілегенде қолданылады.);

(Через) арқылы:

Winter begins **in** December.

Зима начинается в декабре. Қыс желтоқсанда басталады.

He was born **in** 1946. Ол 1946 жылы туған.

Он родился в 1946 году.

He will come **in** an hour.

Он придет через час. Ол бір сағаттан кейін келеді.

on - в (апта мен даталарда қолданылады):

He will go there **on** Sunday.

Он пойдет туда в воскресенье. Ол онда жексенбі күні барады.

The academic year begins **on** the first of September.

Учебный год начинается 1-го сентября. Оқу жылы бірінші қыркүйекте басталады.

Canada: political system

The government type of Canada is with parliamentary democracy.

Canada is a federation of 10 provinces and 3 territories. Canada is an independent state. But according to the Constitution Act of 1982 British Monarch, Queen Elizabeth II of the United Kingdom is recognized as Queen of Canada. Canada was ruled by Britain completely until 1867. Canada's

people are varied. About 57% of all Canadians have some English ancestry and about 32% have some French ancestry. There are two official languages: English and French. .

The population of Canada is about 32 million people. The capital of Canada is Ottawa.

Бақылау сұрақтары

1. Уақыт көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.
2. Canada: political system
 - 1) Who is the head of Canada?
 - 2) What political parties are there in Canada?

Сабақ 16. Бағдар предлогтары

Бағдар предлогтары:

to - к, в, на (бір заттың екінші затқа деген бағдарын білдіреді):

We'll go **to** the theatre.

Мы пойдем в театр. Біз театрға барамыз.

into (**in + to**) - в (бір заттың екінші заттың ішіне деген бағдарды білдіреді):

May I come **into** your room?

Можно войти в вашу комнату? Бөлменің ішіне кіруге болады ма?

from - из, от, с, у (бір заттың екінші заттан алшақтауын білдіреді):

I am going **from** my friend's.

Я иду от друга. Мен досымнан келе жатырмын.

Take the book **from** the bookshelf.

Возьмите книгу с книжной полки. Кітапты сөреден ал.

out of - из (заттың екінші заттың ішінен шыққанның көрсетеді):

He went **out of** the room.

Он вышел из комнаты. Ол бөлмеден шықты

through через(арқылы):

We shall better go **through** the forest.

Лучше мы пойдем через лес. Біз орман арқылы барайық.

Ottawa- the capital of Canada.

Ottawa is the capital of Canada. It's an administrative and a political centre. It is situated in the Ottawa Valley. The city lies on the southern banks of the Ottawa River. Ottawa is now Canada's fourth largest city. The oldest part of the city is known as Lower Town.

In Ottawa there are eleven historic townships. There are national museums, official residences, government buildings, memorials in Ottawa. The National Gallery and The National Art Centre are very popular in the city. The guests can see Parliament Hill from most parts of the City.

Ottawa has two main universities, Carleton University and the University of Ottawa. Ottawa has the highest concentration of engineers, scientists, and residents with PhDs in Canada.

The city has many sporting activities, such as skating, curling in winter, cycling and jogging in summer, skiing, hiking, and sailing. Ottawa has many cricket clubs for people of all ages.

Бақылау сұрақтары

1. Бағдар көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.
2. Ottawa-the capital of Canada
 - 1) What do you know about Ottawa?
 - 2) What is the population?
 - 3) What is Ottawa famous for?

II семестр
Тарау 5
The United States of America (8 сағат)
Сабақ 18. The Present Simple Tense (Жай осы шақ)
Құрылуы

The Present Simple Tense - to шылауынсыз етістіктің бастапқы формасы болып табылады. Үшінші жақ жекеше түрде негізгі етістікке *-s* немесе *-es* жалғаулары жалғанады.

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I work He (she, it) works We work You work They work	I do not work He (she, it) does not work We do not work You do not work They do not work
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Do I work? Does he (she, it) work? Do we work? Do you work? Do they work?	Do I not work? Does he (she, it) not work? Do we not work? Do you not work? Do they not work?

Сұраулы және болымсыз түрлері **do** көмекші етістігі арқылы жасалады, ал 3-ші жақ жекеше түрде **does** [drz] көмекші етістігі мен и негізгі етістік арқылы жасалады.

Сұраулы сөйлемде көмекші етістік бастауыштың алдына қойылады:

- Do you live in Moscow? — Сен Мәскеуде тұрасың ба?
- Does he live in Moscow? — Ол Мәскеуде тұрады ма?

Болымсыз формада **not** көмекші етістіктен кейін қойылады:

- I do not live in St. Petersburg. — Мен Санкт-Петербургте тұрмаймын.
- He does not live in St. Petersburg. — Ол Санкт-Петербургте тұрмайды.

Қолданылуы

Present Simple ардайым, үнемі, қайталанатын іс-әрекетті көрсетеді.

- I live in Moscow. — Мен Мәскеуде тұрамын.
- My brother studies at the Institute. — Менің ағам институтта оқиды.
- My friend speaks English well. — Менің досым ағылшынша жақсы сөйлейді.

Үнемі, қайталанатын іс –әрекет келесі үстеулермен байланысады, олар: *usually әдетте, often жиі, seldom анда санда, always әрқашан, never ешқашан.*

Сөйлемде олар бастауыш пен негізгі етістіктің арасына қойылады:

- I always get up at 7.00. — Мен әрқашан сағат 7 тұрамын.
- We sometimes go sailing at weekends. — Кейде біз демалыста теңізге барамыз.
- Do you often go to the cinema? — Сен киноға жиі барасың ба?

Есінде сақта! **to be** етістігі үстудің алдында қойылады :

- I am always late for school. — Мен үнемі мектепке кешігіп келемін.
- He's never at home when I call. — Мен оған қоңырау шалғанда, ол үнемі үйінде болмайды.

The USA: geographical position.

The USA is the fourth largest country in the world in area. Its total area is 9, 630, 000 square km. The USA borders Canada in the north and Mexico in the south.

The USA is divided into three main regions: the Appalachians in the east, the plain in the central part, the Cordilleras in the west. There are many rivers in the USA: the Colorado, the Columbia. The longest river is the Mississippi.

The population of the USA is over 280 million people. The USA has never had an official language, but English is the main spoken language in the country. Spanish is the second spoken language in the USA.

The USA consists of 50 states and the District of Columbia. The national symbols of the USA are the American flag and the Great Seal. There are 50 stars on the American flag symbolizing 50 states of the USA, and 13 stripes representing 13 original states.

The head of the USA is the President B. Obama.

The capital of the USA is Washington.

Бақылау сұрақтары

1. The Present Simple Tense. Мысал келтіріңдер.
2. The USA: geographical position
 - 1) What is the total area of the USA?
 - 2) What is the population?
 - 3) What rivers are there in the USA?

Сабақ 19. The Past Simple Tense (Жай өткен шақ)

Құрылуы

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I worked He (she, it) worked We worked You worked They worked	I did not work He (she, it) did not work We did not work You did not work They did not work
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Did I work? Did he (she, it) work? Did we work? Did you work? Did they work?	Did I not work? Did he (she, it) not work? Did we not work? Did you not work? Did they not work?

Past Simple шағында етістіктер екі түрге дұрыс және бұрыс болып бөлінеді. Дұрыс етістікке **-ed** жалғауы 1 формадағы негізгі етістікке жалғанады. Бұрыс етістік арнайы кестенің екінші бағанынан алынады.

I played football two days ago. He went to the cinema yesterday.

Past Simple шағында болымсыз мен сұраулы сөйлемдері жекеше және көпше түрде барлық жақтар үшін *to do* көмекші етістігімен, өткен шақта (**did**) және негізгі етістік арқылы жасалады.

Сұраулы сөйлемде көмекші етістік бастауыштың алдына қойылады:

- *Did* you live in Moscow last year? — Өткен жылы сен Мәскеуде тұрдың ба?
 Болымсыз түрде **not** болымсыздық белгесі **did** көмекші етістігінен кейін қойылады:
- I *did not* live in Moscow two years ago. — Мен екі жыл бұрын Мәскеуде тұрған жоқпын.

Қолданылуы

Past Simple белгілі бір уақытта өткен шақта болған іс – әрекетте қолданылады.

Сөйлемде өткен шақты көрсететін төмендегі үстеулер қолданылады:

- yesterday — кеше
- the day before yesterday — алдын күні
- last year — өткен жылы
- ago — (белгілі бір уақыт) бұрын

the other day, және т.б. — осы күндері (өткенде)

The USA: industry and agriculture.

The USA is a highly developed industrial state. There are coal-mines in the Cordillera Mountains, in the Kansas City region. Iron is mined near the Great Lakes. The USA has rich oil-fields in California, Texas and some other regions.

The USA has a highly developed motor-car industry. The vehicles produced at such companies as Ford The motor-car industry is concentrated in and around Detroit. Ship-building is developed along the Atlantic coast and in San Francisco.

American agriculture produces a lot of food products. Much of them are exported. Grain is grown in the Middle West. Fresh fruit and vegetables come from the southern regions, especially Florida, from California and south-western states.

Бақылау сұрақтары

1. The Past Simple Tense. Мысал келтіріңдер.
2. The USA: industry and agriculture
 - 1) Where are coal-mines situated?
 - 2) What is mined near the Great Lakes?
 - 3) Where is ship-building developed?
 - 4) Where is grain grown?
 - 5) Where is cattle-farming developed?

Сабақ 20. The Future Simple Tense. (Жай келер шақ) Құрылуы

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I shall work He (she, it) will work We shall work You will work They will work	I shall not work He (she, it) will not work We shall not work You will not work They will not work
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Shall I work? Will he (she, it) work? Shall we work? Will you work? Will they work?	Shall I not work? Will he (she, it) not work? Shall we not work? Will you not work? Will they not work?

Future Simple **shall/will** көмекші етістіктері мен негізгі етістіктің бірінші формасы арқылы жасалады.

- I shall come to London in March. — Мен наурыз айында Лондонға барамын. марте.
 He will play tennis tomorrow. --- Ол ертен теннис ойнайды.

Сұраулы сөйлемде **shall/will** бастауыштың алдына қойылады.

Болымсыз түрде **not** болымсыздық белгісі **shall/will** кейін қойылады.

Қолданылуы

The Future Simple Tense келер шақта орындалатын іс – әрекетті білдіреді. Бұл шаққайталанатын, бір рет қана орындалатын іс – әрекетті де көрсетеді:

- I'll go to the country on Sunday. — Мен қала шетіне ертен джемалуға барамын.
 They will have English lessons once a week. — Оларда ағылшын тілі сабағы аптасына бір рет болады.

Келер шақта негізінен келесі үстеулер қолданылады *tomorrow, the day after tomorrow, tonight, next year, in (some) days, one of these days, some day, soon*, және т.б.

The USA: political system.

The USA is a federal republic, consisting of fifty states.

The Constitution of the USA was proclaimed in Philadelphia in 1787. The head of the USA is the President. The president is elected for four years. Congress consists of two houses, the House of Representatives and the Senate.

Elections to the House of the Representatives take place every two years. The House has 435 members. There are 100 senators (two from each state).

In the USA there are two main political parties, the Democratic Party and the Republican Party. The Democratic Party was organized in the 1820s. The Republican Party was organized in the 1850s.

The currency of the USA is US dollar.

Бақылау сұрақтары

1. The Future Simple Tense. Мысал келтіріңдер.
2. The USA: political system
 - 1) How many states are there in the USA?
 - 2) What does Congress consist of?
 - 3) How many members does the House have?
 - 4) What parties do you know in the USA?
 - 5) Where is currency of the USA?

Сабақ 21. The Present Continuous (Progressive) Tense (Созылыңқы осы шақ)

Құрылуы

Present Continuous осы шақтағы *to be* етістігі мен осы шақтағы көсемше (причастие) арқылы құрылады :

Subject + to be + verb+ing

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I am working He (she, it) is working We are working You are working They are working	I am not working He (she, it) is not working We are not working You are not working They are not working
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Am I working? Is he (she, it) working? Are we working? Are you working? Are they working?	Am I not working? Is he (she, it) not working? Are we not working? Are you not working? Are they not working?

Қолданылуы

Present Continuous дәл осы уақыттағы созылыңқы, аяқталмаған іс әрекетті білдіреді. Сөйлемде негізінен келесі үстеулер кездеседі: *now, at present, at the moment және т.б.*:

I am speaking now. – Мен қазір сөйлесіп отырмын.

The boy is running. – Бала жүгіріп жатыр.

Washington.

Washington is the capital of the USA. It was named in honour of the first President of the USA George Washington. It was founded in 1791. It is situated in the District of Columbia.

Washington is a very beautiful city. There are many parks, wide streets and beautiful buildings. There is Capitol Park in the centre of the city. The White House is the official residence of the President of the USA. It was founded in 1799.

There are three memorials, dedicated to the American Presidents in the USA. They are Washington Memorial, the Lincoln Memorial and the Jefferson Memorial.

The Library of Congress, the National Gallery of Art, the Capitol are also the famous sightseeings of Washington.

The Capitol is situated in the centre of Washington. The Capitol is the highest building in Washington. The Capitol is the home of the Unites States Government.

Бақылау сұрақтары

1. The Present Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.
2. Washington
 - 1) What is the capital of the USA?
 - 2) When was it founded?
 - 3) Where is it situated?
 - 4) Where does the President work and live?
 - 5) What is the Capitol?

Сабақ 22. The Past Continuous (Progressive) Tense (Созылыңқы өткен шақ)

Құрылуы

Past Continuous өткен шақтағы *to be* (was, were) етістігі мен осы шақтағы көсемше (причастие) арқылы құрылады :

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I was working He (she, it) was working We were working You were working They were working	I was not working He (she, it) was not working We were not working You were not working They were not working
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Was I working? Was he (she, it) working? Were we working? Were you working? Were they working?	Was I not working? Was he (she, it) not working? Were we not working? Were you not working? Were they not working?

Сұраулы сөйлемдер және қысқаша жауаптар :

□ - Was she (I, he, it) working when the phone rang? Телефон шырылдағанда ол жұмыс істеп жатты ма?

- Yes, she (I, he, it) was. - Иә.

- No, she (I, he, it) was not (wasn't). - Жоқ.

Қолданылуы

1. *Past Continuous* өткен шақта белгілі бір мезгілде басталып және сол уақытта болып жатқан іс әрекетті білдіреді.

Бұл уақытта уақыт анық көрсетіледі:

- What were you doing at 6 o'clock yesterday? – Сен кеше сағат алтыда не істеп жаттың?

I - was reading. – Мен кітап оқып отырдым.

— Егер сөйлемде бір мезгілде, өткен шақта жанама іс әрекет болса, онда ол жанама іс әрекет *Past Simple* болады :

□ - I was reading when you came in. — Сен бөлмеге кіргенде мен кітап оқып отырғанмын.

2. *Past Continuous* белгілі бір уақыт аралығында іс әрекеттің болып жатқанның білдіреді. Негізінен сөйлемде келесі сөздер кездеседі *all day (.night, и др.) long, the whole morning (day, night, и т.д. all the time:*

□ - I was reading from 7 till 9 o'clock. — Мен сағат 7ден 9ға дейін оқыдым. I was reading all day yesterday. — Мен кеше күні бойы оқыдым.

Australia: geographical position.

The Commonwealth of Australia is a federal state within the Commonwealth. Its territories are the continent of Australia, the island of Tasmania and a number of small islands. It has an area of about eight million square kilometers. It's the sixth largest country and the smallest continent in the world.

It's situated between the Pacific and the Indian Ocean. Australia is the driest continent.

The continent of Australia is mostly a great plain with mountains in the east and south-east. There are greatest rivers, the Murray and the Darling.

Australia has several different climatic regions, from warm to subtropical and tropical. There are tropical forests in the north-east. The climate in the west is very dry and more than half of Australia has very little rain.

Бақылау сұрақтары

1. The Past Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.
2. Australia: geographical position
 - 1) What territory does Australia occupy?
 - 2) What is the total area?
 - 3) Where is it situated?
 - 4) What rivers are there in Australia?
 - 5) What can you tell about the climate of Australia?

Сабақ 23. The Future Continuous (Progressive) Tense (Созылыңқы келер шақ)

Құрылуы

Future Continuous келер шақтағы *to be (shall/will be)* етістігі мен осы шақтағы көсемше (причастие) арқылы құрылады :

(Shall)/will be + Participle I

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I shall be working He (she, it) will be working We shall be working You will be working They will be working	I shall not be working He (she, it) will not be working We shall not be working You will not be working They will not be working
Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
Shall I be working? Will he (she, it) be working? Shall we be working? Will you be working? Will they be working?	Shall I not be working? Will he (she, it) not be working? Shall we not be working? Will you not be working? Will they not be working?

□ You *will be reading* when he comes. — Сен ол келгенде оқып отырасың.

Қолданылуы

1. Future Continuous келер шақта белгілі бір мезгілде басталып және сол уақытта болып жатқан іс әрекетті білдіреді.

Бұл мезгіл анық көрсетілген уақыт болуы мүмкін.

□ - I shall/will be reading at 6 o'clock. — Мен сағат 6 оқып отырамын.

— басқа жанама іс әрекет *Present Simple* шағында болады:

□ He will be reading when his friend comes. — Оның досы келгенде, сол уақытта ол оқып отырады.

2. Future Continuous белгілі бір уақыт аралығында іс әрекеттің болып жатқанның білдіреді.

□ I shall/ will be reading from 7 till 9. — Мен 7ден 9 ға дейін оқып отырамын (осы уақыт аралығында).

□ I shall/will be reading while my friend is writing a letter. — Менің досым хат жазып отырғанда, мен оқып отырамын.

Australia: political system.

Australia is a constitutional monarchy, with the Queen of Great Britain at its head. It consists of six states and two territories. The queen is represented by the Governor General, who is appointed by the Australian government.

The main legislative body in the country is Federal Parliament. It consists of the Queen, the Senate and the House of Representatives. The members of the Senate are elected for a six-year term. There are ten senators from each state and two from each territory in the Senate.

There are two major political parties in Australia: the Australian Labour party and a coalition of the Liberal and the Agrarian parties.

Бақылау сұрақтары

1. The Future Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.
2. Australia: political system.
 - 1) What are the main cities of Australia?
 - 2) What is the capital of the country?
 - 3) What is the official name of the country?
 - 4) Who is the country's head?

Тарау 6

Australia (6 сағат)

Сабақ 24. The Present Perfect Tense (Аяқталған осы шақ)

have|has + Past Participle

Болымды сөйлем		Сұраулы сөйлем			Болымсыз сөйлем	
... + have/has + III		Have/has ... + III ?			... have/has not + III	
I have (=I've) played .		Have I played ?			I have not (=I haven't) played .	
He She It	has played =(...' s played)	Has	he she it	playe d ?	He She It	has not played =(hasn't played)
We You They	have played =(...' ve played)	Have	we you they	playe d ?	We You They	have not played =(haven't played)

Present Perfect өткенде орындалған, бірақ осы шақта нәтижесі бар аяқталған іс әрекетті білдіреді:

They **have opened** the new road. – Олар жаңа жолды салды. (Ол жолмен көліктер жүріп жатыр)

Сұраулы сөйлемдерде **have/has** бастауыштың алдына қойылады, ал болымсыз сөйлемдерде болымсыздық белгісі **not have/has** көмекші етістіктерінен кейін қойылады.

Have you seen her today? – No, I **haven't seen** her yet.

Сөйлемдерде төмендегілер жиі қолданылады :

1) әлі аяқталмаған уақыт кезеңін көрсететін пысықтауыш сөздер: **today** бүгін, **this week** осы аптада, **this month** осы айда және т.б.

It hasn't rained **today**. – Бүгін жаңбыр жауған жоқ.

2) белгісіз уақыт үстеулері: **ever** бір кезде, **never** ешқашан, **already** да (де); та (те), **yet** әлі, **just** жаңа қана, сонымен қатар **since** сол уақыттан бастап, **for** осы арада және т.б.

Have you ever been to London? – Сен бір кезде Лондонда болдың ба?

She **has just left**.— Ол жаңа қана кетіп қалды.

I **have had** my car *since* 1990. – 1990жылдан бастап менде машина бар.

Present Perfect шағында қолданылатын үстеулер:

Already –жаңа қана	Recently- жақын арада
Still – әлі	Never - ешқашан
Ever – бір күні	Today - бүгін
Just –жаңа қана	This week – осы аптада

Interesting facts about Australia.

Australia is separated from many countries. The animals in Australia have a lot of original, and they are interesting, for example, dingoes (wild dogs), koala bears, kangaroos. There are many different types of kangaroo. The biggest are the great grey kangaroos. They are 213 centimetres tall and can run at 56 kilometres per hour.

The kangaroo and koala have got the pouch in which they carry their cubs. There are many birds in the country, too. One can see parrots and cockatoos. The emu is the most interesting bird in Australia. It is big and can't fly.

The Dingo can be found in Australia, it inhabits open plains or light forests. It lives in holes that it digs itself or use different homes in a forest. The Dingo does not bark, it yelps and howls. It eats kangaroo and sheep.

Бақылау сұрақтары

1. The Present Perfect Tense. Мысал келтіріңдер.
2. Interesting facts about Australia.

Сабақ 25. The Past Perfect Tense (Аяқталған өткен шақ)

Past Perfect іс әрекеттің өткен шақта белгілі бір уақытқа дейін орындалғанын, сонымен қатар белгілі бір іс әрекеттің басқа іс әрекетке дейін маңызды болғанын көрсетеді.

had + Past Participle (Өткен шақтағы көсемше)	
Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I had worked	I had not worked
He (she, it) had worked	He (she, it) had not worked
We had worked	We had not worked
You had worked	You had not worked
They had worked	They had not worked

Сұраулы сөйлем	Сұраулы–болымсыз сөйлем
Had I worked? Had he (she, it) worked? Had we worked? Had you worked? Had they worked?	Had I not worked? Had he (she, it) not worked? Had we not worked? Had you not worked? Had they not worked?

I didn't go to see the film last night because I **had seen** it before.—

Мен оны бұрын көрмегендіктен кеше мен киноға барған жоқпын.

Сұраулы сөйлемде көмекші етістік бастауыштың алдына қойылады:

Had he finished his work before they arrived?

Болымсыз сөйлемдерде болымсыздық белгісі **not had** көмекші етістіктерінен кейін қойылады:

He had *not* (hadn't) finished his work before they arrived.

New Zealand: geographical position.

New Zealand is an independent state. It has got total area of 269,000 square kilometres. It is situated to south-east of Australia. Nearly 3.5 million people live in the country. The capital of New Zealand is Wellington. The official language is English. There are many mountains in New Zealand. The highest is Mount Cook (12,349 feet).

There are many rivers and lakes in the country. The chief rivers are the Waikato and the Wairu.

New Zealand is rich in minerals. There are some main industries in the country, for example, iron and steel industry. The country has gas and petroleum. New Zealand has got heavy industry. There are many plants in the country.

There are some big cities such as Auckland, Wellington, Christchurch, Dunedin, Nelson. Auckland, Dunedin, Wellington. They are the main ports of the country.

The capital of the country is Wellington. It has been the capital since 1865. It is a financial centre too.

Бақылау сұрақтары

1. The Past Perfect Tense. Мысал келтіріңдер.
2. New Zealand: geographical position
 - 1) What is the total area of New Zealand?
 - 2) What is the population of New Zealand?
 - 3) What is the official language?
 - 4) What rivers are there in New Zealand?
 - 5) What is the national symbol of New Zealand?

Сабақ 26. The Future Perfect Tense

Future Perfect келер шақта белгілі уақытқа дейін орындалатындығын білдіреді.

shall/ will have + Past Participle (өткен шақтағы көсемше (причастие))

Болымды сөйлем	Болымсыз сөйлем
I shall have worked He (she, it) will have worked We shall have worked You will have worked They will have worked	I shall not have worked He (she, it) will not have worked We shall not have worked You will not have worked They will not have worked

Сұраулы сөйлем	Сұраулы-болымсыз сөйлем
<p>Shall I have worked?</p> <p>Will he (she, it) have worked?</p> <p>Shall we have worked?</p> <p>Will you have worked?</p> <p>Will they have worked?</p>	<p>Shall I not have worked?</p> <p>Will he (she, it) not have worked?</p> <p>Shall we not have worked?</p> <p>Will you not have worked?</p> <p>Will they not have worked?</p>

□ I will (shall) have finished my work by 5 o'clock. — Сағат 5 ке таман мен жұмысымды аяқтаймын.

Сұраулы сөйлемде көмекші етістік бастауыштың алдына қойылады:

□ Will he have finished his work by 5 o'clock? — Ол 5ке таман жұмысын аяқтайды ма?

Болымсыз сөйлемде not келер шақтағы көмекші етістіктен кейін қойылады:

□ He will not have finished his work by 5 o'clock. — Ол 5ке таман жұмысын аяқтамайды.

by 3 o'clock
before you come
when he come

New Zealand: political system.

New Zealand is independent state, but formerly it is a part of the British Empire. The head of the state is the Queen. New Zealand is self-governing state. The Parliament consists of one House only, the House of Representatives. The Prime Minister is the head of the government.

The highest court in New Zealand is the Supreme Court of New Zealand, established in 2004 following the passage of the Supreme Court Act 2003.

Бақылау сұрақтары

1. The Future Perfect Tense. Мысал келтіріндер.
2. New Zealand: political system
 - 1) What is the capital of New Zealand?
 - 2) Who is the head of the state?
 - 3) What does the parliament consist of?
 - 4) Name the political parties of New Zealand?

Тарау 7

New Zealand (6 сағат)

Сабақ 27. The First Conditional Sentences.

1 типтегі шартты сөйлемдер басыңқы және бағыныңқы сөйлемдерден тұрады. Басыңқы сөйлемде Future Simple шағы қолданылады, ал бағыныңқыда **if** жалғаулығынан кейін Present Simple шағы қолданылады. 1 типтегі шартты сөйлемдер шынайы орындалатын іс әрекетті, осы немесе келер шақпен анық орындалатындарын көрсетеді.

Example:

I will go for a walk if the weather is fine.

He 'll buy a car if he has money.

They 'll visit us tomorrow if they have time.

Interesting facts about New Zealand.

One of the native animals in the country is the kiwi. Kiwi is the smallest bird. This interesting bird lives in the wet parts of the thick bushes. In the day time the bird does not go out. It comes out only at

night to find food. Kiwis cannot fly. Many years ago kiwis were hunted for food. Now the government does not permit the hunting of kiwis.

The kiwi is now the symbol of the New Zealand people. Small children are often called kiwis.

Бақылау сұрақтары

1. The First Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.
2. Interesting facts about New Zealand.
 - 1) What is the national symbol of New Zealand?
 - 2) What can you tell about kiwis?
 - 3) Who are often called kiwis?

Сабақ 28. The Second Conditional Sentences

II типтегі шартты сөйлемдегі бағыңыңқы сөйлемінде **if** жалғаулығынан кейін Past Simple шағындағы етістік қолданылады, ал басыңқы сөйлемде should/ would тіркестері етістіктің бірінші негізгі формасы қолданылады. II типтегі шартты сөйлем осы немесе келер шаққа жататын, мүмкін орындалатын немесе іске аспайтын жағдайларды көрсетеді.

Example:

If I had time now, I should go to the concert, but I'm busy.

Егер менің уақытым болса, мен концертке барушы едім, бірақ қазір қолым бос емес.

If I won a lot of money, I would buy you a car. – Егер мен көп ақша ұтып алсам, мен сағат машина сатып алушы едім.

Шартты сөйлемдегі **to be** етістігі, бағыңыңқы сөйлемде **were** формасында жекеше және көпше түрде қолданылады.

If I were you, I should go to the doctor. - Егер мен сенің орнында болсам, мен дәрігерге барушы едім.

Kazakhstan: geographical position.

I live in Kazakhstan. It is my native country. Kazakhstan is situated in Asia. Its total area is 2720000 km². Kazakhstan borders China in the south-east, Russia in the north. It's washed by the Caspian Sea in the west.

In Kazakhstan there are mountains, lowlands and highlands. There are many lakes in Kazakhstan. The largest lakes are the Caspian and the Aral seas. The Balkhash is the third largest lake in Kazakhstan. The longest rivers are the Irtysh, the Ishim, the Tobol, and the Chu.

The climate in our republic is very severe. Winters are very cold and summers are very hot. In winter there is much snow and in summer sandy winds flow.

Kazakhstan is divided into 17 regions. The main towns are Astana, Almaty, Karaganda, Shymkent, Semey, Ust-Kamenogorsk, Zhambyl, Kostanai, Pavlodar and others. Astana is the capital of Kazakhstan.

The President of our republic is N. A. Nazarbayev.

People of more than 100 nationalities live in Kazakhstan.

Бақылау сұрақтары

1. The Second Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.
2. Kazakhstan: geographical position.
 - 1) Where is Kazakhstan situated?
 - 2) What is its total area?
 - 3) What lakes are there in Kazakhstan?
 - 4) What rivers are the longest?
 - 5) How many regions are there in Kazakhstan?
 - 6) What is the capital of Kazakhstan?

Сабақ 29. The Third Conditional Sentences

III типтегі шартты сөйлемдер өткенде орындалмаған, яғни мүлдем орындалмайтын әрекетті білдіреді. III типтегі шартты сөйлемдегі бағыңыңқы бөлімінде **if** жалғаулығынан кейін **Past Perfect** шағы қолданылады, ал басыңқыда **should/ would have** + етістіктің үшінші формасының тіркесі қолданылады.

Example:

If I had had time yesterday, I should have gone to the concert, but I was busy.

If I had seen you yesterday, I had told you about the meeting.

Kazakhstan: political system.

Kazakhstan is a unitary state with a presidential form of government. President is elected for 7 years. The first and current President of Kazakhstan is Nursultan Nazarbayev.

The Parliament is the supreme representative legislative body. Bicameral Parliament consists of the Senate (39 seats) and Majilis (77 seats). Seven senators are appointed by the president; other members are elected, two from each of the 14 oblasts, the capital of Astana, and the city of Almaty.

The head of the executive power in Kazakhstan is the Government, and the head of the Government is the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan. The judicial branch consists of the Supreme Court (44 members) and the Constitutional Council (7 members).

Бақылау сұрақтары

1. The Third Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.
2. Kazakhstan: political system.
 - 1) Who is the President of Kazakhstan?
 - 2) What is the Parliament?
 - 3) Who is the head of the Government?

Тарау 8

The Republic of Kazakhstan

Сабақ 30. The Present Passive Voice

Ырықсыз етіс (The Passive Voice)

Ағылшынтілінде екі етістің түрлері бар: the Active Voice (ырықты етіс) және the Passive Voice (ырықсыз етіс).

Егер сөйлемде ес әрекетті анық бастауышпен орындалатыны көрсетілсе, оны ырықты етіс дейміз. Мысалы:

I read a newspaper every morning.

Егер бастауыш іс әрекетті орындамаса, іс әрекет жанама түрде орындалса, оны ырықсыз етіс деп атаймыз, яғни ырықсыз етісте іс әрекетті кім орындағаны анық көрсетілмейді.

The book was written by my friend.

Ырықсыз етіс **to be** етістігі және өткен шақтағы көсемше (причастие) арқылы құрылады.

To be + өткен шақтағы көсемше (причастие) (Past participle)
--

Ырықсыз етісте етістікті жіктегенде тек **to be** етістігі ғана өзгереді.

	is	
	was	
	will be	
The mine	is being	constructed.
	was being	
	has been	
	had been	
	will have been	

Орыс тіліне ырықсыз етіс төмендегідей аударылады:

1. Ырықсыз етісте келесі етістіктер болады: *болу* + есімше.

The engineer **was invited** to the conference.—Инженер конференцияда болуға шақырылған.

1. Өздік есімдіктермен:

The mine **will be reconstructed**. – Шахта қайта құрылады

2. Жақсыз сөйлем:

They **were shown** a new cutter-loader.– Оларға жаңа тау-кен комбайнын көрсетті.

The State Symbols of Kazakhstan.

The Flag

The Kazakhstanee flag has a golden sun in the middle of a blue field, a soaring eagle beneath it and a stripe of a traditional ornament on the left.

The blue colour of the flag symbolizes the blue sky. *The golden sun* symbolizes peace and wealth.

The Soaring eagle symbolizes independence of the young state and the nobility and generosity of Kazakh people. The flag was created by Shaken Niyazbekov.

The National Badge

In the middle of the badge we can see a shanyrak, which is the central and main part of the traditional Kazakh house yurta. For Kazakh people the shanyrak has always been the symbol of home.

On both sides of the badge we can see two unicorns or winged horses. In the highest point of the badge there is a star. The star on the badge shows the deep belief of the people in the victory and success.

The national badge was designed by Zhandarbec Malibekov and Shota Valikhanov.

The National Anthem of Kazakhstan

A national anthem is a solemn song singing glory to pride, courage and valour. The music to our anthem was composed by Shamshi Kaldayakov. The words were written by Nursultan Nazarbayev and Zhumeken Nazhimedenov.

Бақылау сұрақтары

1. The Present Passive Voice. Мысал келтіріңдер.

2. The state symbols of Kazakhstan.

1) What are the national state symbols of Kazakhstan?

2) Who is the author of the flag?

3) Who is the author of the anthem?

Сабақ 31. Modal Verbs.

Модальді етістіктер

Модальді етістіктер іс әрекетті емес, айтқан адамның іс әрекетке қатынасын немесе құбылысын білдіреді. Бұл топ етістіктеріне келесілер жатады: **can, may, must, shall, should, will, would, ought to**.

Ағылшын тілінде келесі модальді етістіктер бар, олар: can, may, must және т.б.

can (бір нәрсені орындай алуды білдіреді)

Present	Past	Future
can	could	will be able to

can модальді етістіктер физикалық немесе ақыл ой қабылетінің орындалуын білдіреді.

I can swim.

He can dance.

She can sing.

Сұраулы сөйлемдерде **can** модальды етістігі бастауыштың алдында қойылады.

Can she sing?

Can you speak English?

Болымсыз формасы – **can't**.

I can't swim.

We can't ski.

May (рұқсат етуді білдіреді)

Present	Past	Future
may	might	will be allowed to

may модальды етістігі іс әрекеттің орындалуына рұқсат ету немесе іс әрекеттің орындалу мүмкіндігін білдіреді. *May I come in?*

Глагол must (muicti) (должен)

Present	Past	Future
must	had to	will have to

must модальды етістігі іс әрекеттің міндетті түрде орындалуын, бұйрық немесе кеңес беру мағыналарында қолданылады.

He must do this work.

Astana – the capital of Kazakhstan.

Astana is the capital of Kazakhstan. First, it called Tselinograd, then Akmola and now Astana, cause Astana means capital in Kazakh. It is the centre of Akmola region. It was founded as Tselinograd in 1960s. Now Astana is a great administrative industrial and scientific center. It is the sit of the parliament government and the president of our country. The population of the city is more than 277.000 people.

There are a lot of beautiful squares, parks, galleries, museums, theatres, cinemas in Astana. Astana is a very beautiful and modern city in our republic.

Бақылау сұрақтары

1. Modal Verbs. Мысал келтіріңдер.
2. Astana –the capital of Kazakhstan.
 - 1) When was Akmola founded?
 - 2) What was Akmola famous for at that time?
 - 3) When did Akmola became the capital of the republic of Kazakhstan?
 - 4) What is Astana famous for now?

Сабақ 32. Infinitive.

Ағылшын тілінде инфинитив етістік пен зат есімнің қасиеттеріне ие. Инфинитив әдетте to шылауымен қолданылады.

Зат есімнің қасиеттері

1. Инфинитив сөйлемде бастауыш ролін атқара алады:
To speak English is not difficult. Ағылшынша сөйлеу қиын емес.
2. Инфинитив сөйлемде тура толықтауыш ролін атқарады:
Our students like to read. Біздің студенттер оқуды ұнатады.

Етістік қасиеттері

1. Инфинитивтен кейін тура толықтауыш тұра алады:
He likes to read English books. Ол ағылшынша кітаптарды оқуды ұнатады.

2.Инфинитив күрделі етістіктің құрамдас бөлігі бола алады:

He must do his homework this evening. Ол үй тапсырмасын осы кешке орындауы керек.

My native town.

My native town is Semey. Semey is the second largest city of East-Kazakhstan region in western region. The city is situated on the both banks of Irtysh river. Its territory is 27 500 sq.km. including rural districts. Semipalatinsk city was founded in 1718.

Semey is one of the cultural and historic centres not only of East-Kazakstan but the whole Republic. There are Abai and F.M. Dostoyevsky museums, the oldest museum of local lore of Kazakhstan, art museum named after the Nevzorovs, a large number of libraries.

There are two theatres - Kazakh musical and dramatic theatre named after Abai and Russian dramatic theatre named after F.M. Dostoyevsky.

Residents of Semipalatinsk city are proud of their countrymen: Abai Kunanbayev, Shakarim Kudayberdiyev, Magzhan Zhumabayev, Mukhtar Auezov, Kanysh Satbayev.

Бақылау сұрақтары

1. Infinitive. Мысал келтіріңдер.
2. My native town.
 - 1) Where is your native town situated?
 - 2) Describe your native town.

Сабақ 33. Gerund

Ағылшын тілінде етістіктің бастапқы формасына –ing жұрнағы жалғанады, герундий формасы орыс пен қазақ тілдерінде жоқ. Бұл ing-формасы the Gerund (герундий) деп аталады. Герундиюге етістік пен зат есімнің қасиеттері тән. .

Зат есімнің қасиеттері

1. Герундий бастауыш немесе толықтауыш ролінде қолданылады:

Reading is useful. Оқу пайдалы.
I like reading. Мен оқуды ұнатамын.

2. Герундий құрамында тәуелді есімдік немесе зат есім бар, анықтауыш ролін атқарады:

We were pleased with Alec's coming. Алик келгеніне біз қуанышты болдық.

Етістік қасиеттері

1. Герундий үстеумен анықталады:

I like your speaking English so, fast. Маған сіздің ағылшынша тез сөйлегеніңіз ұнайды.

2. Герундий құрамында тура толықтауыш бола алады:

She likes reading French books. Ол французша кітаптарды оқығанда ұнатады.

Holidays in Kazakhstan.

There are many holidays in our country. Every country has its own **customs and traditions**.

People can celebrate **religious holidays**: **Oraza-Ait, Kurban-Ait, Christmas, Easter** and others.

The state holidays of the country are **the Constitution's Day** (on August, 30), **the Independence Day** (on December, 16). On the 8th of March we **congratulate** our mothers, grandmothers, sisters and all the women **on** their holiday. The 9th of May is **the Victory Day**. Our favourite holiday is **New Year** with New Year Tree and **Father Frost**.

The most popular holiday in our country is **Nauryz**, the ancient holiday of spring. Nauryz is celebrated in the streets and squares. There are national kazakh white houses- **Yurta** which are decorated with ornaments. The main dish of the holiday is **Nauryz Kozhe**. It includes 7 elements: water, meat, milk, rice, flour, salt, butter. People watch the sport game-**Zharys**, sing national songs, play the **dombyra**.

We also celebrate holidays which are very popular in many countries: **St.Valentine's Day, Halloween** and others. I think that all people like holidays because they don't work and have a good time. They can visit their friends and relatives, invite guests and have a lot of fun.

Бақылау сұрақтары

1. Gerund. Мысал келтіріңдер.
2. Holidays in Kazakhstan.
 - 1) What are the favourite holidays in Kazakhstan?
 - 2) When is Nauryz celebrated?
 - 3) What do people do at Nauryz?

Сабақ 34. Participle I. Participle II

Present Participle кез келген етістіктен жасалана алады (тек модальды және shall мен will көмекші етістіктерінен басқа), Present Participle етістікке –ing жалғауның қосылуы арқылы жасалады.

standing - тұрған

burning - сөйлеген

Егер етістік оқылмайтын дауыстыға аяқталса, онда Present Participle e әріпі түсіп қалады :

Smile- smiling

write - writing

Егер етістік бір буыннан тұрса, онда Present Participle да соңғы дауыссыз екі еселенеді:

Sit-sitting

Run- running

Present Participle Continuous топтарына жататын сөйлемдерде қолданылады, ол to be + V ing:

They are drawing now. Олар қазір сызып отыр.

Present Participle сөйлемде келесі функцияларды орындай алады:

1) зат есімге қатысты анықтауышпен:

I like to see smiling faces. Мен күлімсіреген түрлерді көргенді ұнатамын.

2) анықтауыштың оқшау мүшесі:

The boy sitting at the table is her brother. Стөлдің арғы жағында отырған ұл менің ағам.

The boy who is sitting at the table is her brother. Стөлдің қасында отырған ұл оның ағасы.

3) пысықтауыш:

She went out smiling. Ол күлімсіреп шықты.

Өткен шақтағы есімше (Past Participle, или Participle II)

Қазақ тіліндегі есімшеге сәйкес келеді, себебі қазақ тілінде орыс пен ағылшын тілдерін салыстырғанда причастие жоқ, ал оған сәйкес келетін есімше немесе көсемше формаларымен аударылады. Past Participle дұрыс етістіктер формасына -ed жұрнағының етістіктің негізгі формасына қосылу арқылы жасалады, мысалы үшін:

decide — шешу

decided — шешілген

British and American Holidays.

Every country has its own customs and traditions.

Christmas and Easter are the most popular in Great Britain and the USA. Christmas is celebrated on the 25th of December. The people decorate the Christmas tree with lights, balls and candles. On Christmas Eve children hang their stockings on their bed and wait for presents from Santa Claus. Easter is a religious holiday. On this day they give each other Easter eggs. St. Valentine's Day is celebrated on the 14th of February. It's the day of lovers. They send each other valentine cards and romantic flowers such as red roses.

Halloween is celebrated on the 31st of October. It's a special night when people dress as witches and ghosts.

American people celebrate Thanksgiving Day on last Thursday in November. It's

holiday of people of other countries who came to live to an American continent many years ago. The traditional food on this day is turkey.

Бақылау сұрақтары

1. Participle I. Participle II. Мысал келтіріңдер.
2. British and American Holidays.
 - 1) What British and American holidays do you know?
 - 2) What holidays are the most favourite?
 - 3) What do people do at holidays?

Бақылау сұрақтары

3. Ағылшын әліпбиі.
4. Буындардың оқылу түрлері. Мысал келтіріңдер.
 1. Дауысты буын тіркестерінің оқылу ережелері. Мысал келтіріңдер
 2. Дауыссыз буын тіркестерінің оқылу ережелері. Мысал келтіріңдер.
1. Атау және объекті септіктеріндегі жіктік есімдіктер. Мысал келтіріңдер
2. Present Simple шағындағы to be етістігі. Мысал келтіріңдер.
1. Тәуелдік есімдіктері. Мысал келтіріңдер
2. Сілтеу есімдіктері.. Мысал келтіріңдер.
1. Зат есімнің тәуелді септігі. Мысал келтіріңдер
2. «My family» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
1. Зат есімнің тәуелді септігі. Мысал келтіріңдер
2. «My family» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
1. Артикль дегеніміз не? Артикльдердің түрлері. Мысал келтіріңдер
2. «My daily life» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
1. Артикльдерді қолдану. Белгісіз, белгілі артикльдерді қолдануы. Мысал келтіріңдер.
2. «My college» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
1. There is/there are айналымдары. Мысал келтіріңдер.
2. «My flat/house» тақырыбы бойынша кішігірім әңгіме жаз.
 - 1) How many rooms are there in your flat/house?
 - 2) What is there in your flat/house?
1. Сын есімнің шырайлары. Мысал келтіріңдер.
2. Great Britain: geographical position
 - 1) What is the total area of Great Britain?
 - 2) What is the population of Great Britain?
 - 3) What rivers are there in Great Britain?
1. Ережеге бағынбайтын сын есімнің шырайлары. Мысал келтіріңдер.
2. Great Britain: industry and agriculture
 - 1) What industry is highly developed in Great Britain?
 - 2) What is grown in Great Britain?
1. Есептік және реттік сан есімдер. Мысал келтіріңдер.
2. Great Britain: political system
 - 1) What parties do you know in Great Britain?
 - 2) What is the capital of Great Britain?
 - 3) Who is the head of Great Britain?
1. Даталар. Уақыт. Бөлшектер. Мысал келтіріңдер.
2. London
 - 1) What do you know about London?
 - 2) What is the population?

3) What is London famous for?

1. Орын көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.

2. Canada: geographical position

1) What is the total area of Canada?

2) What is the population of Canada?

3) What rivers are there in Canada?

1. Уақыт көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.

2. Canada: political system

1) Who is the head of Canada?

2) What political parties are there in Canada?

1. Бағдар көмекші сөздері (предлогтар) Мысал келтіріңдер.

2. Ottawa-the capital of Canada

1) What do you know about Ottawa?

2) What is the population?

3) What is Ottawa famous for?

1. The Present Simple Tense. Мысал келтіріңдер.

2. The USA: geographical position

1) What is the total area of the USA?

2) What is the population?

3) What rivers are there in the USA?

1. The Past Simple Tense. Мысал келтіріңдер.

2. The USA: industry and agriculture

1) Where are coal-mines situated?

2) What is mined near the Great Lakes?

3) Where is ship-building developed?

4) Where is grain grown?

5) Where is cattle-farming developed?

1. The Future Simple Tense. Мысал келтіріңдер.

2. The USA: political system

1) How many states are there in the USA?

2) What does Congress consist of?

3) How many members does the House have?

4) What parties do you know in the USA?

5) Where is currency of the USA?

1. The Present Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.

2. Washington

1) What is the capital of the USA?

2) When was it founded?

3) Where is it situated?

4) Where does the President work and live?

5) What is the Capitol?

1. The Past Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.

2. Australia: geographical position

- 1) What territory does Australia occupy?
- 2) What is the total area?
- 3) Where is it situated?
- 4) What rivers are there in Australia?
- 5) What can you tell about the climate of Australia?

1. The Future Continuous Tense. Мысал келтіріңдер.

2. Australia: political system.

- 1) What are the main cities of Australia?
- 2) What is the capital of the country?
- 3) What is the official name of the country?
- 4) Who is the country's head?

1. The Present Perfect Tense. Мысал келтіріңдер.

2. Interesting facts about Australia.

1. The Past Perfect Tense. Мысал келтіріңдер.

2. New Zealand: geographical position

- 1) What is the total area of New Zealand?
- 2) What is the population of New Zealand?
- 3) What is the official language?
- 4) What rivers are there in New Zealand?
- 5) What is the national symbol of New Zealand?

1. The Future Perfect Tense. Мысал келтіріңдер.

2. New Zealand: political system

- 1) What is the capital of New Zealand?
- 2) Who is the head of the state?
- 3) What does the parliament consist of?
- 4) Name the political parties of New Zealand?

1. The First Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.

2. Interesting facts about New Zealand.

- 1) What is the national symbol of New Zealand?
- 2) What can you tell about kiwis?
- 3) Who are often called kiwis?

1. The Second Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.

2. Kazakhstan: geographical position.

- 1) Where is Kazakhstan situated?
- 2) What is its total area?
- 3) What lakes are there in Kazakhstan?
- 4) What rivers are the longest?
- 5) How many regions are there in Kazakhstan?
- 6) What is the capital of Kazakhstan?

1. The Third Conditional Sentences. Мысал келтіріңдер.

2. Kazakhstan: political system.

- 1) Who is the President of Kazakhstan?
- 2) What is the Parliament?
- 3) Who is the head of the Government?

1. The Present Passive Voice. Мысал келтіріңдер.
2. The state symbols of Kazakhstan.
 - 1) What are the national state symbols of Kazakhstan?
 - 2) Who is the author of the flag?
 - 3) Who is the author of the anthem?

1. Modal Verbs. Мысал келтіріңдер.
2. Astana –the capital of Kazakhstan.
 - 1) When was Akmola founded?
 - 2) What was Akmola famous for at that time?
 - 3) When did Akmola became the capital of the republic of Kazakhstan?
 - 4) What is Astana famous for now?

1. Infinitive. Мысал келтіріңдер.
2. My native town.
 - 1) Where is your native town situated?
 - 2) Describe your native town.

1. Gerund. Мысал келтіріңдер.
2. Holidays in Kazakhstan.
 - 1) What are the favourite holidays in Kazakhstan?
 - 2) When is Nauryz celebrated?
 - 3) What do people do at Nauryz?

1. Participle I. Participle II. Мысал келтіріңдер.
2. British and American Holidays.
 - 1) What British and American holidays do you know?
 - 2) What holidays are the most favourite?
 - 3) What do people do at holidays?

Әдебиеттер және оқыту құралдары

1. Негізгі оқу әдебиеттері:

1. А.П. Старков, Р.Р. Диксон 11 сыныпқа арналған ағылшын тілі оқулығы, СПб.: «Специальная Литература», 2000жыл
2. Т. Аяпова, Д. Укбаев 10 сыныпқа арналған ағылшын тілі оқулығы, Алматы: «Мектеп», 2006 жыл
3. Т.М. Жималенкова, Н.А. Мыльцева Ағылшын тілі грамматикасы бойынша әмбебаптық анықтамасы, М.: Глосса, 1995жыл
4. Essential Grammar In Use, Cambridge

2. Қосымша оқу әдебиеттер:

1. Ағылшынша -орысша, орысша-ағылшынша сөздіктер.
2. Ю. Голицынский Грамматика: жаттығулар жиынтығы.- СПб.: КАРО, 2006жыл

3. Оқу және анықтамалық құралдар:

- Томахин Г.Д. Лингвистикалық және елтануға арналған сөздік. АҚШ.-М.,2001жыл
- Лингвистикалық және елтануға арналған сөздік. Ұлыбритания.-М.,2002 жыл
- Софиано Т.А. Ағылшынша -орысша геологиялық сөздік, М.,1961 жыл
- Macmillan English Dictionary, Great Britain, 2006 жыл
- Oxford Russian Minidictionary, Oxford University Press, 2005жыл
- Аракин В.Д., Выгодская З.С., Ильина Н.Н. Ағылшынша -орысша словарь. – М., 1990 жыл
- Таубе А.М., Литвинова А.В., Миллер А.Д., Даглиш Р.С. Русско-английский словарь. –М., 1987 жыл
- М. Гери, Р. Мак-Афи Мл., К. Вульфа. Ағылшынша геологиялық терминдердің түсіндірме сөздігі. – М.: Мир, 1997 жыл
- The Oxford Russian Dictionary. Oxford-Moscow, 1999 жыл
- Мюллер В.К., Боянус С.К., Орысша-ағылшынша сөздік. М.: АСТ «Астрель», 2006жыл

4. Оқу- әдістемелік әдебиет:

Мектептегі шетел тілдері. Ғылыми -әдістемелік журнал.

5. Оқу құралдарының ұсынылатын тізімі:

- ОТҚ ;
- Көрнекі құралдар;
- Бейнелеу;
- Мультимедиялық жоба.